

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 35

Заснований в 1996 році

Рівне – 2006

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ:
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету.
Випуск 35. — Рівне: РДГУ, 2006. — 196 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дидактики вищої освіти, історії педагогіки, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаніка);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет)/

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №4 від 24.11.2006 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2006

півгектара поля, тобто за кількістю часу, затраченого на обробіток («день полоти», «день молотити»). Свого роду вимір працею. На заняттях варто запропонувати завдання розрахувати свій день кількістю виконаної роботи; «на день роботи» - про який обсяг виконаної ними роботи можуть сказати студенти?

Під час проведення виховних годин не зайве згадати про народні знання з *медицини*. Потрібно потрудитись, щоб самому надати при потребі лікарську допомогу. «Без труда не будеш ні гарний, ні здоровий як душею, так і тілом». Народна медицина виникла ще в доісторичні часи. Засоби для самозбереження люди шукали в навколишній природі. Навчальна праця в цій ситуації відіграла велику роль. Студенту, людині, яка формується як особистість, необхідно потрудитись засвоїти ці знання, у яких поєдналися позитивні емпіричні знання з засобами лікувальної магії.

Особливої гостроти набуло в сучасних умовах *поняття моралі та етики*. Молодь (і не тільки) недостатньо шанують головні чинники народної моралі: ідеали добра, милосердя, людяності, честь, гідність, працелюбність. Ми зобов'язані нагадати студентам, що дуже високо цінувалася честь трудової людини. В народній етиці важливого значення набувало співвідношення рис людини з якісною характеристикою її праці. Були, для прикладу, повір'я, що у нечесної людини земля не родить, а в бочкаря, який щось вкраде, розбагатітиметься клепка; непрацьовитого чоловіка вважали нечесним. Студенти, які лише користуються плодами чужої праці, а самі нічого не творять, не беруть участі в трудовій діяльності – нечесні, і в першу чергу, перед собою. Адже продукт праці як суспільно корисний продукт впливає і на ставлення до праці, і на стосунки між людьми в процесі діяльності. Продукт праці сам спонукає до творчої діяльності. Творча праця залежить від волі, а результату творчої праці передують робота думки. Якщо студент не працює, значить він і не думає, а це означає, що він нецікавий оточенню як особистість.

Отже, у трудовій діяльності, в найбільш досконалих її формах виражається вся багатогранна сутність людини. Саме в трудовій діяльності, у творчій праці знаходять свій дійовий прояв усі душевні сили, наміри, почуття. З виникненням трудової діяльності цілковито змінилося ставлення людини до природного світу. Людина, яка не працює, не спроможна бачити красу світу, не може в повній мірі насолодитися життям.

Юрій Руденко писав: «Освіта і виховання є найважливішими компонентами культури, яка в усьому світі розвивається національним шляхом» [3]. Справжня освіта не може існувати в «чистому вигляді», тобто поза традиційною культурою певної нації. Тому наш святий обов'язок – заглиблюватися і вивчати народні скарби педагогічної науки і культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція трудової підготовки школярів України. Проект // Освіта – 1993. – 30 серпня. – С.4.
2. Літопис руський / Переклад з давньоруської Л.Є.Махновця. – К., 1989. – С.454 - 461.
3. Лозко Г.С. Українське народознавство. – К.: Зодіак – ЕКО, 1985. – 368 с.
4. Народ скаже – як зав'яже. Українські народні прислів'я , приказки, загадки / За ред. В.Я. Андрущенко та ін. – К.: Веселка, 1971. – 228 с.
5. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с.
6. Українське народознавство: Навчальний посібник / За ред. С.П.Павлюка та ін. – Львів: Фенікс, 1994. – 608 с.
7. Філософський словник / За ред. В.І.Шинкарука.-2 вид., перероб.і доп. – К.: Головна редакція УРЕ, 1986. – 800с.

Кочубей А.В. Формирование трудовой культуры будущих инженеров у высших учебных заведениях средствами народоведения

Резюме. В статье проанализировано основные средства народоведения с точки зрения необходимости формирования трудовой культуры будущих специалистов-инженеров в высшем учебном заведении в условиях интеграции Украины к европейскому интеллектуально-образовательному и научно-техническому пространству.

Ключевые слова: юмористические произведения, загадки, средства народоведения, ментальность украинцев, мораль и этика, народная педагогика, народные знания, пословицы и присказки, трудовая деятельность, трудовая культура.

A.V.Kohubey Forming of labour culture of future ynzhenerov at higher educational establishments by facilities of ethnology

Summary. In the article the fixed assets of ethnology are analysed from point of necessity of forming of labour culture of future spetsialistov-ynzhenerov for higher educational establishment in the conditions of yntegratsii Ukraine to evropeyskomu to educational and scientific and technical space.

Key words: humorous works, riddles, facilities of ethnology, mentality of Ukrainians, moral of y etika, folk pedagogics, folk knowledges, proverbs of y introduction, labour activity, labour culture.

Одержано редакцією 23.10.2006.

УДК: 378. 1.

Ю. Д. БОЙЧУК, В. П. МАРЦИНОВСЬКИЙ, О. В. ЗУБ, О. В. КАЛІНІНА

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ» У
ВИЩОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Резюме. У статті подана характеристика і особливості застосування сучасних педагогічних технологій екологічної освіти та виховання студентів-майбутніх учителів при вивченні курсу «Основи екології».

Ключові слова: педагогічна технологія, екологічна освіта і виховання.

Згідно з Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти є «екологічне, етичне й естетичне виховання й формування високої гуманістичної культури особистості, здатності протидіяти бездуховності», а також «виховання громадянина і патріота України, прищеплення любові до української культури, поваги до народних традицій» [7].

Сучасний світ зіткнувся з проблемою деградації екологічних систем та поступового виснаження природних ресурсів, від яких залежить добробут, під загрозою опинилося саме існування людини на Землі.

Поступове усвідомлення майбутньої кризи спонукає до пошуку принципово нових підходів у стосунках людини і природи. Це, зокрема, зробило актуальним питання про перехід людства на шлях сталого, всебічно збалансованого розвитку. Сталий розвиток – це економічно, соціально і екологічно збалансований розвиток тих чи інших територій і розташованих на них міських і сільських поселень, спрямований на узгоджене формування та функціонування їхньої економічної, соціальної і екологічної складових на основі раціонального використання всіх видів ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних тощо).

Згідно з сучасною концепцією переходу цивілізації до стійкого розвитку, мова йде про цілеспрямоване конструювання майбутнього, про гармонізацію соціально-економічного й екологічного розвитку, про врахування інтересів і потреб не тільки теперішніх, але й майбутніх поколінь людей. У концепції вказано: «Головною умовою переходу сучасного суспільства до стійкого розвитку – зміна змісту, цілей освіти, які враховують ціннісні настанови, мотиви життєдіяльності людини» [1].

Ми повинні перетворити збереження навколишнього середовища на основний організуючий принцип нашої цивілізації, тому що сучасний її стан жорстко протистоїть екологічній системі нашої планети. Це означає, що для відновлення природної рівноваги нашої планети доведеться здійснити дуже складні і болючі зміни у нашій свідомості та діях.

Сучасне становлення нової системи освіти повинно сприяти змінам моральних цінностей та пріоритетів. Одним із головних завдань є виховання та навчання тих, хто зможе ефективно і бережно використовувати природні ресурси, свідомо ставитись до майбутнього, власного здоров'я та розвитку. Дуже важливо, щоб кожен студент мав не тільки всебічні знання, а й у подальшому став фахівцем, знань і вмінь якого гостро потребує суспільство.

Тільки через процес навчання і виховання людство в змозі виробляти необхідну інформацію, яка реально створить умови для сталого еколого-економічного розвитку людства. В основу такого розвитку має бути закладено екологічну освіту і виховання. Екологічне навчання і виховання – це психолого-педагогічний процес, що має на меті цілеспрямоване формування екологічно компетентної особистості (еколюдини).

Найважливішим завданням екологічної освіти і виховання є засвоєння людиною екологічної моралі, етики відносин взаємодії природи та людини.

Основою у формуванні екологічної культури є необхідність впровадження інтегративного підходу до екологічної освіти, який має декілька етапів: формування мотивів прагнення й інтересу до пізнання об'єктів, явищ живої природи і людини; розвиток пізнавального інтересу на основі дослідження діяльності людини як екологічного чинника, початкової характеристики екологічних проблем та уявлень про прогнозування можливих змін у природних системах; розгляд сучасних екологічних проблем та шляхів їх розв'язання; розкриття наукових основ оптимізації взаємодії людини і суспільства з екологічними системами на базі ідей охорони природи, керованої еволюції і перетворення біосфери на ноосферу; практичне оволодіння нормами і правилами поведінки в природному середовищі. Саме така послідовність вивчення взаємозв'язків людини і природи дає можливість поглибити знання за допомогою встановлення залежності між біосистемами і людською діяльністю і сприяє зростанню інтересу до екологічних проблем і потреб особистої участі в їх розв'язанні.

Курс «Основи екології» має за мету дати студентам необхідні знання з теоретичних і практичних питань сучасної екології, дати загальне уявлення про причини виникнення, масштаби, можливі трагічні наслідки та шляхи подолання сучасної кризи у взаємодії людського суспільства та навколишнього природного середовища, ознайомити їх з основами нової комплексної науки про екосистеми і гармонізацію взаємодії суспільства та природи – загальної екології [12].

Одночасно курс «Основи екології» повинен сприяти вихованню у студентів екологічної свідомості, яка є невід'ємною частиною національної свідомості і полягає у розумінні пріоритетності незруйнованого природного середовища; у економічному, бережному ставленні не лише до природних об'єктів, але й до продуктів людської діяльності, в яких так чи інакше опосередковані природні ресурси; у підпорядкуванні особистих інтересів загальнолюдським.

У силу міжгалузевого характеру екологічних проблем екологічна освіта повинна здійснюватись, в основному, на рівні фахової підготовки. Кожна спеціалізація ставить свої специфічні завдання і потребує свого підходу. Курс є важливим елементом загальної екологічної підготовки майбутніх учителів до роботи з екологічного виховання учнів через свій предмет. Ефективність екологічної освіти і виховання залежать від

педагогічних технологій, що використовуються при вивченні курсу «Основи екології».

У літературі існує досить багато означень поняття «педагогічна технологія» [3; 2; 9]. За визначенням І.Ф. Прокопенка і В.І. Євдокимова, педагогічна технологія – це система науково обгрунтованих дій і взаємодій елементів навчального процесу, здійснення яких гарантує досягнення поставлених цілей навчання [11].

Дослідження й розробка будь-якої освітньої технології починається з визначення того, чого ми хочемо від тих, кого навчаємо. На основі цього формулюють мету, далі конструюють зміст, вибудовують послідовність дій суб'єктів, визначають освітній (сполучення форм, методів і засобів навчання) і контрольний інструментарій.

Отже, як сама технологія, так і процес її розробки являє собою досить складну комплексну процедуру, що вимагає чималих інтелектуальних зусиль та інвестицій. Як і будь-які технології, педагогічні технології так само можуть бути традиційними та інноваційними, відсталими та прогресивними та ін. Педагогічна технологія, незалежно від її конкретного змісту, повинна відповідати таким загальним вимогам [9; 11].

Науковість. Ця вимога означає, що педагогічна технологія повинна базуватися на положеннях теорії пізнання, загальних та конкретних закономірностях дидактики. Доцільність її застосування у навчанні має обгрунтуватися результатами наукових досліджень. У практичному плані кожна педагогічна технологія розробляється на основі відповідної наукової концепції.

Системність. У педагогічній технології мають бути всі ознаки системи: структура та ієрархія її компонентів, зв'язки (прямий та зворотний) між ними та взаємообумовленість їх функціонування, логіка процесів, функціональні характеристики компонентів та технології у цілому, єдність понятійного апарату та його відповідність певним наукам (психології, педагогіці, кібернетиці тощо) та ін.

Безпека. Усі компоненти та педагогічна технологія в цілому не повинні негативно впливати на психіку та здоров'я слухачів. Виконання цих вимог особливо необхідно в тих педагогічних технологіях, в яких використовуються комп'ютери та телекомунікаційні мережі з виходом в Інтернет. Уже зараз у світі понад 11 мільйонів людей хворих на «комп'ютерну» хворобу, біля 30 мільйонів людей мають психічну залежність від комп'ютерів та Інтернету. У практичному плані ці вимоги означають обов'язкову наявність кваліфікованого висновку психологів та медиків про безпеку застосування конкретної педагогічної технології у навчанні.

Ефективність. Педагогічна технологія повинна забезпечувати гарантоване досягнення результатів відповідно до стандартів освіти за умови оптимальної продуктивності. В свою чергу, продуктивність – це характеристика, яка показує співвідношення між корисністю результатів та пов'язаними з цим витратами.

Поліфункціональність. Цілісна педагогічна технологія має виконувати наступні функції: організаційну, контролюючу, коригуючу, комунікативну, рефлексивну та прогнозуючу.

Відтворюваність. Результати застосування педагогічної технології не повинні визначатися суб'єктивними факторами та особливими умовами. Її застосування в однотипних навчальних закладах при виконанні передбачених педагогічною технологією умов має приводити до порівняних результатів.

Керованість. Структура педагогічної технології повинна включати елементи, що забезпечують можливість діагностування дидактичного процесу. Діагностування, як відомо, розглядає результати у зв'язку із шляхами та способами їх досягнення, виявляє тенденції й динаміку формування продуктів навчання. Воно включає контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналіз, виявлення динаміки, тенденцій, прогнозування подальшого розвитку подій. У діагностику вкладається ширший та глибший зміст, ніж у традиційну перевірку знань та умінь слухачів.

Результати діагностування використовуються для корекції дидактичного процесу і роблять його керованим. Керованість залежить від якості зворотних зв'язків, рівнів діагностування, наявності кваліметричних моделей тощо.

Педагогічну технологію можна класифікувати за різними ознаками. Одна з найбільш повних класифікацій педагогічних технологій за різними основами наведена в роботі А.С. Нісімчука зі співавторами [8].

Метою нашої роботи є огляд і особливості застосування деяких сучасних педагогічних технологій екологічної освіти та виховання студентів-майбутніх учителів при вивченні курсу «Основи екології».

Сьогодні досить актуальною є технологія проблемного навчання. Його основою є *тренінгові методи*. Тренінг – це форма проблемного навчання, що орієнтована на формування і закріплення ефективних моделей поведінки, максимально активну участь студентів, взаємобмін досвідом та використання ефективної групової взаємодії.

Розглянемо сутність тренінгу. Соціально-психологічний тренінг – метод, що дозволяє активізувати процес навчання, його відносять у вітчизняній психології та педагогіці до активних методів навчання. На сьогодні не існує загальноприйнятого визначення поняття «тренінг». Це викликає розширене тлумачення методу і позначення цим терміном найрізноманітніших прийомів, форм, способів і засобів, що використовуються у процесі викладення.

У системі екологічної освіти місце тренінгу – це заплановані та систематичні зусилля для розвитку і вдосконалення знань, навичок, вмінь та установок людини за допомогою емпіричних засобів навчання. У ході тренінгу набуваються досвід для ефективного виконання певного завдання. В умовах еколого-психологічного тренінгу здійснюється корекція екологічної свідомості його учасників. Розглянемо деякі з таких методик [4].

Метод екологічних асоціацій – полягає в педагогічній актуалізації асоціативних зв'язків між різними психічними образами у контексті порушеної перед учнями проблеми. Цей метод часто використовують для встановлення певної аналогії між будь-якими проявами природних об'єктів і відповідними соціальними

проявами. Уявлення, що виникає при цьому, сприяє розвитку суб'єктивного ставлення учнів до феномена, що вивчається. Прикладами реалізації цього методу у процесі розвитку ставлення до природи можуть бути використані керівником такі асоціативні образи, як танці бджіл, шлюбний сезон у тварин, екологічна піраміда тощо.

Метод художньої репрезентації природних об'єктів – полягає в актуалізації художніх компонентів уявлення світу природи засобами мистецтва. Особливе значення в процесі розвитку ставлення до природи тут належить образотворчому мистецтву, музиці, літературним творам.

Метод екологічної лабілізації – полягає в цілеспрямованій корекційній дії на певні взаємозв'язки в образі світу особистості, внаслідок чого виникає психологічний дискомфорт, зумовлений розумінням неефективності усталених стратегій індивідуальної екологічної діяльності. Лабілізаційні прийоми можуть бути найрізноманітнішими. Так, створюючи біотопні експозиції в природничому музеї, цілеспрямовано додавали до природного ландшафту кілька недопалків, залишки молочних пакетів тощо, а потім стежили за психологічними реакціями відвідувачів музею. Саме в невеликому об'ємі панорами особливо гостро відчувалася неприродність, чужинність цих наслідків індивідуальної людської діяльності, відвідувачі відчували дискомфорт, у них починалися лабілізаційні процеси.

Метод екологічної ідентифікації – полягає в педагогічній актуалізації особистої причетності людини до того чи іншого природного об'єкта, ситуацій, обставин, в яких він перебуває. Метод стимулює процес психологічного моделювання стану природних об'єктів, сприяє кращому розумінню цього стану, що поглиблює уявлення студентів про даний об'єкт. Крім того, такий механізм актуалізує відповідну поведінку стосовно об'єкта.

Метод екологічної рефлексії – полягає в педагогічній актуалізації самоаналізу, осмислені людиною своїх дій та вчинків щодо їх екологічної доцільності.

Метод екологічної емпатії – має на меті педагогічну актуалізацію співпереживання людини за стан природного об'єкта, а також співчуття йому. Це стимулює проєкцію особистих станів на природні об'єкти через ототожнення з ними (співпереживання), а також переживання особистих емоцій та почуттів з приводу стану природних об'єктів (співчуття). Таким чином, формується суб'єктивізація природних об'єктів.

Метод екологічної турботи – полягає в педагогічній актуалізації екологічної активності особистості, спрямованої на надання допомоги і сприяння блага природних об'єктів. Метод стимулює прояви співчуття, підтримки, опіки, тобто діяльної участі в життєвих ситуаціях природних об'єктів. При цьому турбота про світ природи спонукає студентів до підвищення своєї екологічної компетентності – до оволодіння необхідними знаннями, уміннями і навичками. Адже для того, щоб надати кваліфіковану допомогу будь-якому природному об'єкту, слід знати і вміти, що і як потрібно зробити.

Метод ритуалізації екологічної діяльності – полягає в педагогічній організації традицій і ритуалів, пов'язаних з діяльністю, спрямованою на світ природи.

Метод екологічних експектацій – полягає в педагогічній актуалізації емоційно насичених очікувань майбутніх контактів особистості зі світом природи. Наприклад, перед екскурсією до лісу педагог налаштовує студентів на те, що вони «йдуть у гості до лісу». Адже коли збираються в гості, то відповідно одягаються, не сміяться тощо.

Серед провідних технологій, максимально спрямованих на пробудження та розвиток особистості, є *технологія проєктного навчання*. Проєкт – це самодіяльність учнів, конкретна практична творча справа, поетапний рух до мети, поставленої та усвідомленої.

Метод проєктів не є принципово новим у світовій педагогіці. Він виник ще в 20-ті роки ХХ сторіччя в США. Його називали також методом проблем та пов'язували з ідеями гуманістичного напрямку у філософії та освіті, які розроблені американським філософом і педагогом Дж. Дьюї, а також його учнем В.Х. Кілпатріком.

Проєкт зазвичай охоплює виконання чогось такого, що ніколи не виконувалось. В основі методу проєктів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвитку критичного мислення. Проєкти можна класифікувати так: ігрові проєкти – гра, танок, театр, свято; розповідні проєкти – слово, пісня, картина; екскурсійні проєкти – дослідження навколишнього середовища, народних звичаїв, традицій, місцевих проблем; ручні проєкти – приготування їжі, майстрування, ремонт.

Розпочинати проєктну діяльність слід із визначення і чіткого формулювання ключового і тематичних питань. Вони сприяють розвитку в учнів навичок творчого і критичного мислення, розуміння основних концепцій теми. Також обов'язковим є складання плану проєкту. Результати виконаних проєктів мають бути відчутними, тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо практична, конкретний результат, готовий до впровадження.

Особливого значення набуває метод педагогічно організованого засвоєння дитиною інформації про довкілля через екологічний проєкт, який формує екологічну культуру, екологічну свідомість, екологічну поведінку.

Екологічний проєкт – це конкретна практична справа, спрямована на розв'язання місцевих екологічних проблем, формування особистості, оволодіння навичками управління проєктами, основами менеджменту. Потрібно відзначати цінність дослідницьких проєктів, які ґрунтуються на краєзнавчому принципі вивчення й охорони природи на тлі загальних проблем. Саме тоді й наукові основи охорони та збагачення природи будуть

зрозумілішими та доступнішими, якщо формувати їх на краєзнавчому матеріалі.

Отже, методична цінність проектно-технології як інтегративно-комплексного, діяльнісного підходу до формування ключових життєвих компетентностей студентів (соціальної, мотиваційної, функціональної) – це сприяння розвитку дослідницьких умінь, креативності, фантазії, вихованню екологічної, естетичної, комунікативної культури, причому слід виділити роль викладача в процесі проектно-діяльності як організатора, менеджера навчальної діяльності.

Таким чином, у результаті роботи над екологічним проектом створена постійно діюча система екологічної освіти і виховання. Розробка та реалізація екологічних проектів повною мірою дозволяє впроваджувати їх у систему освіти відповідно до концепції збалансованого розвитку природи та суспільства.

Клубна технологія є ефективною формою збагачення профільного навчання в системі освіти, універсальною, інтерактивною технологією формування життєвих компетентностей засобами екологічної освіти і виховання, інноваційною формою самоврядування, державно-громадською ланкою управління екологічною роботою в системі місцевого самоуправління.

Клуб повинен мати статут, в якому викладено основні положення, мета та завдання клубу. Клуб може мати кілька секцій (наприклад, наукова, театральна, редакційна тощо)

Ігрова технологія. Моделювання й програвання професійних ситуацій. Ця технологія має на меті формування оцінно-аналітичних навичок, а також навичок поведінки в різних, у тому числі нестандартних, ситуаціях. У студента формуються ніби дворівневі дії (інваріантна основа й варіативна оболонка). Інваріантна основа проявляється в типових ситуаціях, варіативна частина працює у нестандартних і неструктурованих ситуаціях. Розрізняють ділові, рольові, імітаційні, атестаційні й інші види гри.

Гра як технологія навчання та виховання застосовується для встановлення більш тісного зв'язку теорії з практикою, удосконалення професійних умінь і навичок.

В екологічному навчанні та вихованні широко використовують ділові ігри. Їх суть полягає у навчанні професійної діяльності через її моделювання, близьке до реальних умов, з обов'язковим розгалуженим динамічним розвитком ситуації, завдання, проблеми, яка розв'язується. Від інших методів активного навчання ділова гра відрізняється тим, що у цьому випадку використовується модель системи ситуацій. Таке живе моделювання має цілу низку переваг. Уміння аналізувати ситуацію, знайти у ній вирішальну ланку, обґрунтувати рішення та організувати їх виконання – невід'ємна професійна риса майбутнього педагога. Використання ділових ігор сприяє розвитку у студентів практичного підходу до фактів що аналізуються, а необхідність знаходити власні рішення виробляє в них конструктивний тип мислення. Також ділові ігри розвивають уміння відстоювати свою точку зору.

Найбільш доцільно проводити ділові ігри на підсумковому етапі навчання. Краще розробляти гру, яку можна провести за один день. Зважаючи на попередній досвід, доцільно виділяти такі етапи ділової гри:

- Введення в гру – цей етап допомагає студентам усвідомити мету гри та попередити багато питань, які виникають при ознайомленні з ситуацією.

- Вивчення ситуації, правил гри та з'ясування позицій. На цьому етапі студенти отримують необхідні матеріали, а також список рекомендованої літератури, звідки можна отримати додаткові відомості або відповіді на питання теоретичного, законодавчого та нормативного характеру. Студенти ознайомлюються з правилами гри та з'ясовують позицію, якою вони повинні керуватися у ході гри.

- Розподілення ролей серед студентів. Цей етап повинен здійснюватись з урахуванням побажань студентів грати ту чи іншу роль. У такому випадку їх знайомство із ситуацією проходить з урахуванням виконання конкретної ролі. Оптимальне число учасників гри – 4-6.

- Ігровий процес – етап реалізації заходу після визначення мети та розробки плану.

- Підбиття підсумків та аналіз оптимального варіанта. На цьому етапі викладачем аналізується розроблені рішення, відзначаються найбільш та найменш вдалі моменти в діях і проводиться ознайомлення студентів з оптимальним варіантом. Оцінюється діяльність гравців насамперед з огляду на обсяг використання ними функціональних обов'язків, комплексний підхід до виконання завдань, правильну орієнтацію у ситуації, правильне їх розв'язання, здатність йти на компроміс при узгодженні суперечливих питань, вміння відстоювати свої правові інтереси, писати ділові папери.

- Загальна дискусія. Доцільно завершувати проведення ділової гри загальною дискусією. По-перше, прийнятті рішення не завжди відбивають думку усіх студентів. Якщо не надати можливість студентам відкрито висловити свою думку та не оцінити їх, то вони будуть незадоволені грою. По-друге, оптимальний варіант може мати деякі недоліки, які треба спільно обговорити. По-третє, у студентів складається своя думка про проведену гру, якою вони хочуть поділитися з викладачем.

Роль викладача при проведенні гри дуже багатогранна. До гри він інструктор, у процесі її проведення – консультант, по закінченню – суддя та керівник дискусії.

Бажано, щоб ділова гра проходила в атмосфері творчості. Це підвищить емоційність гри, а отже, і ступінь засвоєння матеріалу. Потрібно зазначити, що ділові ігри мають недоліки. Це висока трудомісткість їх розробки, необхідність частого внесення змін у матеріал, їх оновлення.

Таким чином, використання у процесі навчання студентів ділових ігор є одним з важливих елементів оптимізації навчально-виховного процесу, які активізують пізнавальну діяльність студентів в оволодінні професійними вміннями.

Рольові ігри імітують реальність призначенням ролей учасникам і наданням їм можливості діяти «наче насправді». Кожен учасник у рольовій грі повинен розуміти зміст своєї ролі й мету рольової гри взагалі.

Мета рольової гри – визначити ставлення до конкретної життєвої ситуації, набути досвіду шляхом гри, допомагати навчитися через досвід та почуття. Рольову гру також слід використовувати для набуття конкретних навичок, зокрема безпечної поведінки за певної ситуації.

Ігрова модель навчання покликана реалізовувати, крім основної дидактичної мети, ще й комплекс цілей: забезпечення контролю емоцій; надання можливості самовизначення; сприяння і допомоги в розвитку творчої уяви; надання можливості вдосконалення навичок співпраці в соціальному аспекті; надання можливості висловлювати свої думки.

Учасники навчального процесу згідно з ігровою моделлю перебувають в інших умовах, ніж у традиційному навчанні. Студентам надають максимальну свободу інтелектуальної діяльності, що обмежується лише конкретними правилами гри.

Упровадження в систему навчання інформаційних технологій відкриває нові можливості для моделювання та демонстрації різноманітних природних процесів і об'єктів; сприяє підвищенню інтересу і загальної мотивації навчання завдяки новим формам роботи і причетності до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу; активізує навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подання інформації; підвищує ефективність навчального процесу, зокрема забезпечує індивідуалізацію та диференціацію навчання при різнорівневій підготовці; дозволяє об'єктивно перевірити та оцінити рівень навчальних досягнень студента [5].

У навчальному процесі сучасної вищої школи досить широко використовуються *програмно-педагогічні засоби*: електронні курси, підручники та ін. Програмно-педагогічні засоби є основою сайту курсу, який розміщується на загальному сайті вищого навчального закладу.

Реалізація інформатизації освіти можлива лише за умови використання сучасних засобів комунікації, в тому числі мережі Internet. Комплексне їх використання забезпечить відповідні умови для ознайомлення студентів з численними базами даних і знань різноманітного призначення, з сучасним інструментарієм технології мультимедіа, з можливостями використання засобів телекомунікації на рівні синтезу комп'ютерних мереж і реалізації телефонного, телевізійного, супутникового зв'язку, з метою інформаційної взаємодії та інформаційного забезпечення як окремих користувачів, так і навчальних закладів.

Використання сучасних інформаційних технологій в освіті дозволяють реалізувати основні ідеї Болонської декларації – автономію, науковість, свободу, гуманізм.

Програмно-педагогічні засоби мають багато переваг перед такими друкованими. Їх характеристиками є: інтерактивність (можливість організувати послідовність пред'явлення навчального матеріалу залежно від успішності та індивідуальних характеристик студента); висока інформативність; швидкість пошуку інформації; мультимедійність (можливість використання засобів мультимедіа для більш ефективного подання навчального матеріалу (звук, графіка, слайд-шоу, мультиплікація, анімація, відео)); легкість використання інформації; гіпертекстовість (можливість перегляду навчального матеріалу за перехресними гіперпосиланнями (за асоціативним зв'язком, змістом, індексним показником та ін.), які дозволяють скоротити час пошуку необхідної інформації; інтегрованість (наявність не тільки початкових матеріалів, але й запитань та тестів для контролю і самоконтролю, гіперпосилання та ін.); конструктивність (можливість будувати навчальний курс за принципами конструктивізму у навчанні, згідно з якими навчання реалізується через конструювання когнітивних моделей через експерименти з реальністю або її комп'ютерними моделями, які можна будувати за допомогою фахових пакетів); технологічність (легкість реалізації фахового пакета); наявність вебографії з предметної галузі (наявність гіперпосилань на іншу довідникову і навчальну літературу з даної предметної галузі, яка розміщена в мережі Internet); можливість постійного оновлення, удосконалення та модифікації окремих компонентів; наявність завдань для самоконтролю навчальних досягнень.

В Україні накопичено певний досвід створення програмно-педагогічних засобів та їх використання у вищій школі. Підготовлено широкий спектр програмно-методичних комплексів з природничих, технічних і гуманітарних дисциплін у різноманітних режимах (навчальному, контролю, моделювання, довідково-інформаційному тощо). Важливим етапом в інформатизації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах є використання комп'ютеризованого тестування як уніфікованого, відкритого, високотехнологічного засобу контролю знань студентів.

Дистанційне навчання. Дистанційне навчання, або інтернет-освіту, можна назвати магістральним напрямом розвитку освітніх технологій. У ньому змінюються всі компоненти освітнього процесу: мета, зміст, методи та засоби.

Дистанційне навчання – це самостійна педагогічна технологія, яка відрізняється від існуючих. Основами цієї технології є: самостійна робота слухачів, яка керується, дидактична забезпеченість і контроль; застосування у навчанні сучасних комп'ютерів, інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж, засобів зв'язку. Дистанційне навчання – системоутворювальна прогресивна педагогічна технологія. В її структуру органічно входять сучасні форми і методи відбору, конструювання і відображення навчального матеріалу; елементи модульного і комп'ютерного навчання, теорії і практики керованої самостійної роботи; застосування у навчанні інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж тощо. Дистанційне навчання позитивно впливає на традиційні педагогічні технології та на рівень освіти в цілому [10; 6].

Дистанційна освіта – цілісний процес, який органічно включає процес навчання, виховання і розвитку особистості. Дистанційній освіті притаманний ряд позитивних рис, які не властиві традиційній, такі як:

- дистанційна освіта формує глобальний (національний, регіональний, міський, локальний), принципово новий освітній простір. Створюється постійно діюче, систематизоване та постійно оновлюване джерело якісної освітньої інформації, що міститься у Web-середовищі, на CD-ROM та DVD носіях, в електронних підручниках, посібниках, довідниках та віртуальних бібліотеках;

- дистанційна освіта розширює ринок освітніх послуг, знижує поріг доступності до них різних соціальних груп та категорій населення, зменшує розрив в якості елітарної та масової освіти. Цим створюються умови для практичної реалізації таких принципів освіти в Україні, як доступність освіти для кожного громадянина та рівність умов для реалізації здібностей і талантів особистості та всебічного її розвитку;

- доступність освіти, комфортність навчання (незалежно від місця проживання та виду діяльності, свобода вибору змісту, темпу, тривалості у часі, виду та рівня освіти), можливість задоволення пізнавальних інтересів та потреб особистості на всіх етапах її розвитку, створюють реальні передумови неперервності освіти, реалізації принципу “освіта – все життя”;

- дистанційна освіта активізує процес навчання, надаючи йому творчого характеру. Формуються уміння активного пошуку знань, їх аналізу, синтезу, систематизації, підвищується комп’ютерна грамотність студента. Можливість розміщення персональних нарбок у Web-середовищі з наступним обміном думок стосовно певної проблеми створює стійку мотиваційну основу творчого розвитку особистості. У результаті прискорюється процес розвитку особистості та поліпшуються її якісні характеристики;

- активне використання глобальної інформаційної мережі Інтернет в процесі дистанційної освіти, регулярний обмін освітніми продуктами між різними країнами, з одного боку, підвищить рівень та якість вітчизняної освіти, привівши її до світових стандартів, а з іншого – забезпечить входження України в світовий освітній простір як рівноправного партнера;

- дистанційна освіта активно впливає на світогляд особистості, надаючи йому рис планетарного. Характерними рисами такого світогляду є: цілісність, міждисциплінарність, методологічний плюралізм, відкритість процесу пізнання, інтеграція різного виду інформації;

- дистанційна освіта дозволяє розв’язати проблему особистісної спрямованості навчання. Дидактичні моделі і технологія дистанційного навчання дозволяють забезпечити індивідуалізацію стосунків між викладачем і студентом на основі регулярного зворотного зв’язку, що розв’язує проблему “штучного” підходу в умовах масової освіти.

Основою дистанційних курсів є зазначені вище програмно-педагогічні засоби. Сьогодні існує багато оболонки дистанційних курсів, які дозволяють адміністрування навчального курсу (реєструвати студента, здійснювати моніторинг за його роботою, забезпечувати спілкування у процесі навчання студентів між собою та викладачем). Завдяки цьому студент отримує можливість самостійно працювати над курсом у зручний для нього час, у зручному для нього місці, у зручному для нього темпі.

Отже, розглянуті вище педагогічні технології дозволять оновити і удосконалити курс «Основи екології», наповнити його творчими підходами і викликати жвавий інтерес до нього в студентів. Нові педагогічні технології є активними прийомами формування екологічної культури майбутнього педагога як елемента його загальної професійно-педагогічної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук Ю.Д., Солошенко О.В., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища: Навч. посібник. – 3-тє вид. – Суми: ВТД «Університетська книга»; К.: ВД «Княгиня Ольга», 2005. – 302 с.
2. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід: дидактичний аспект. – Х.: Скорпіон, 2000. – 120 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. ДЕРЕБО С.Д., ЯСВИН В.А. Экологическая педагогика и психология. – Ростов н/Д.: Феникс, 1996. – 243 с.
5. Інформатизація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи / Вовковінська Н.В., Дорошенко Ю.О., Забродська Л.М. та ін. / За ред. В.М. Мадзігона та Ю.О. Дорошенка. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 276 с.
6. Кухаренко В.М., Рибалко О.Р., Сиротенко Н.Т. Дистанційне навчання: Умови застосування: Дистанційний курс: Навч. посібник. – Харків: НТУ «ХП», «Торсінг», 2002. – 320 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст. – К.: Шкільний світ, 2001. – 53 с.
8. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Видавничий центр “Просвіта”, Пошуково-видавниче агентство “Книга Пам’яті України”, 2000. – 368 с.
9. Пехота О.М., Кіктенко А.З.. Освітні технології: Навч.-метод. посібник. – К.: А.С.К., 2000. – 256 с.
10. Полат Е.С. (ред.) Дистанционное обучение. – М.: Владос, 1988. – 192 с.
11. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічні технології: Навч. посібник. – Харків: Колегіум, 2005. – 224 с.
12. Харченко Л.П., Бойчук Ю.Д., Бугай О.В. Програма і методичні вказівки з курсу «Основи екології» для студентів небіологічних спеціальностей денної форми навчання. – Харків: ХДПУ, 2002. – 24 с.

Бойчук Ю., Марциновский В., Зуб Е., Калинина О. Современные педагогические технологии в преподавании курса «Основы экологии» в высшем педагогическом учебном заведении.

Резюме. В статье содержится характеристика и особенности использования современных

педагогических технологий экологического образования и воспитания студентов – будущих учителей при изучении курса «Основы экологии».

Ключевые слова: педагогическая технология, экологическое образование и воспитание.

Boychuk Yu., Marcinovskiy V., Zub O., Kalinina O. Modern pedagogical technologies in teaching a course of "basis of ecology" in the teacher's training college.

Summary. In studying a course of "basis of ecology" in article there are characteristic and features of ecology education and training of students - future teachers.

Key words: pedagogical technology; ecology education and training.

Одержано редакцією 23.10.2006.

УДК: 371. 212. 2

Т. В. ДЖАМАН

РЕФЛЕКСІЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Резюме. Статтю присвячено інноваційним технологіям з використанням рефлексії, які дають можливість розвивати професійну свідомість, допомагати студентам у професійному зростанні.

Ключові слова: активна рефлексія, соціально-педагогічна діяльність, самовдосконалення, самопізнання, професіоналізація, професійна свідомість, професійне зростання, формування професіонала, рефлексивні експрес-техніки.

Суспільні зміни вимагають щоденного пошуку нових ефективних технологій покращення навчального процесу у вузі. Соціально-педагогічна діяльність є одним із багатопланових і трудомістких видів професійної діяльності. Складність соціально-педагогічних завдань вимагає самовдосконалення людини. Засновник „Римського клубу”, лауреат Нобелівської премії А.Печчеї підвів світове товариство до усвідомлення того, що соціальна сутність людини – це її і щастя, і біда, якщо вона не навчиться керувати новим рівнем своєї соціальності. З одного боку, „унікальність людини як виду в її можливості пристосуватися до середовища (що змінюється) скоріше завдяки культурним ніж природним механізмам”, а з іншого, - „проблема людського виду на даному етапі його еволюції в тому, що він виявився неспроможним у культурному плані повністю пристосуватися до тих змін, які він сам вніс у цей світ... Проблема в результаті зводиться до людських рис і способів їхнього вдосконалення”. [4, 535].

У процесі створення себе як фахівця соціально-педагогічної роботи під час навчання у вузі допомагає використання елементів активної рефлексії як логічного механізму та необхідної складової самопізнання й універсального способу побудови ставлення людини до власної життєдіяльності, що дозволяє студентам усвідомити себе суб'єктом професійного і життєвого становлення, додає в їхню професіоналізацію компоненти самостійності, ініціативності, творчості. Студенти мають можливість навчитися самостійно і відповідально діяти в нових умовах професійного росту, повинні бути готові до багато альтернативного вибору сфер професійної самореалізації.

Методики і технології з використанням рефлексії дають можливість діагностувати самосвідомість, допомагати студентам у професійному зростанні. Методологічні засади щодо особистості, яка розвивається, її життєві відносини, творчий потенціал, соціально бажаний тип особистості [1;2;3] є вихідними щодо методичного підходу до розвитку професійної рефлексії. Розвиваюча взаємодія, дозволить особистості за допомогою рефлексії побачити в собі, відкрити, перевести в конкретні вчинки і дії професійний потенціал.

Під керівництвом професора О.Б.Старовойтенко була розроблена модель рефлексивної підтримки формування професіонала в умовах вузу, яка використовується практично під час занять із студентами спеціальності „Практична психологія, соціальна робота”. Робота з юнаками і дівчатами будується на засадах розвиваючої взаємодії, що включає рефлексивні експрес-техніки, спрямовані на опосередковане, звернене до пам'яті, уяви, системи цінностей і переконань, моделювання студентами своєї професіоналізації.

За допомогою створеної рефлексивної, розвиваючої ситуації стимулюються „зустріч” особистості з собою, виробляється ставлення особистості до себе як до професіонала, який формується, а також дається можливість студентам виявити еталони професійної рефлексії і зразки професійного становлення. Діагностується рівень рефлексії та професійного потенціалу, і водночас розвивається, робиться прогноз професійної успішності в майбутньому.

Наведемо приклади експрес-технік.

1. *"Мій шляху професію"*. Методика передбачає анкетне опитування та контент-аналіз відповідей на 5 відкритих запитань, спрямованих на з'ясування рівня сформованості таких Я-утворень, як професійні інтереси, плани, проект професіоналізації у майбутньому й образи "Я-у-навчанні", "Я-у-професійному становленні".

Інструкція: "Зроблений Вами вибір професії — серйозний і відповідальний крок. Поділіться з нами, якими були причини такого вибору, яким Ви бачите своє професійне майбутнє. Прохання: будьте відвертими!"

1. Яку професію я завжди хотів для себе?
2. Заради здобуття якої професії я вступав до цього вузу?
3. В якій предметній сфері я активно прогресую?
4. До яких професій я буду добре підготовленим на момент закінчення вузу?

ЗМІСТ

Постоловський Р.М. Передмова	3
Частина I. Інноваційні технології реалізації навчального процесу у вищих навчальних закладах	4
<i>Артемчук Г.І., Спіцин Є.С.</i> Деякі проблеми реалізації кредитно-модульної системи організації навчального процесу в університеті.....	4
<i>Берека В.Є.</i> Педагогічна практика – невід’ємна складова підготовки майбутнього керівника освітнього закладу.	7
<i>Бричок Б.П.</i> . Модернізація освітнього процесу на основі концентрованого підходу.....	15
<i>Вихрущ В.О., Решетуха Л.Г.</i> До проблеми контрольно-оцінної діяльності у педагогічному вищому навчальному закладі	18
<i>Ємельянова Д.В.</i> До питання організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульного навчання.....	20
<i>Яциур М. С.</i> Підготовка майбутніх вчителів до професійної орієнтації учнів у кредитно-модульній системі організації навчального процесу.....	23
<i>Мамчич О.Б.</i> Педагогічна інноватика використання модульної системи у вищій школі.....	29
<i>Петриненко Л.О.</i> Диференціація підготовки майбутніх вчителів-початківців до інноваційної діяльності	33
<i>Шевців З.М.</i> Соціально-педагогічна діяльність як навчальний предмет.....	35
<i>Яцук І.П.</i> Особливості особистісно-орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя.....	38
<i>Машкіна Л.А.</i> Методологічні засади впровадження інноваційних технологій у вищих навчальних закладах.....	42
<i>Баркасі В.В.</i> Використання можливостей новітніх інформаційних технологій навчання для підвищення рівня інформаційної культури майбутніх вчителів іноземних мов	47
<i>Варич О. С., Сингаївський Д. В.</i> .Розвиток технічного мислення майбутніх вчителів трудового навчання з використанням новітніх інформаційних технологій	51
<i>Кочубей А.В.</i> Формування трудової культури майбутніх інженерів у вищому навчальному закладі засобами народознавства.....	55
<i>Бойчук Ю.Д., Марциновський В.П., Зуб. О.В., Калініна О.В.</i> Сучасні педагогічні технології при викладанні курсу „Основи екології” у вищому педагогічному навчальному закладі	59
<i>Джаман Т.В.</i> Рефлексія професійного становлення соціальних педагогів як інноваційна технологія реалізації навчального процесу.....	65
<i>Комар Т.В.</i> Деякі проблеми професійного становлення студентів гуманітарно-педагогічного факультету	67
<i>Криловець М.Г.</i> Інноваційні технології фахової підготовки майбутніх учителів географії.....	70
<i>Тепла О.Н.</i> Формування від повідальності у процесі фахової підготовки студентів аграрних вищих навчальних закладів	72
<i>Ніконенко І.С.</i> До питання компетентнісного підходу до навчання у вищій школі	74
<i>Перець О.М.</i> Сутність професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.....	80
<i>Павленко О.В.</i> Шляхи фасилітації процесу інтеракції в системі „Здорова дитина – дитина з особливими потребами”.....	83
<i>Сілков В.В., Сілкова Е.О.</i> До питання про структуру та функції методико-математичної підготовки вчителів початкових класів в умовах кредитно модульної системи організації навчального процесу	85
<i>Суржук Т.Б.</i> Пошук ефективних способів керівництва навчальним процесом індивідуально-диференційованого спрямування.....	88
<i>Яременко О.О.</i> Технології проблемного навчання на уроках іноземної мови для студентів педагогічних вузів	92
<i>Временко М.В., Грабовська Т.О.</i> Формування гендерної компетенції студентів: когнітивний аспект.	95
<i>Бричок С.Б.</i> Інтерактивна лекція у викладанні курсу „Історія педагогіки”	99

<i>Боровець О.В.</i> Проблемне навчання як технологія професійної підготовки педагога	103
<i>Ващик Т.І.</i> Функціонування навчально-наукового педагогічного комплексу.....	105
<i>Голік Л.О.</i> Концептуальні засади полікультурного виховання.....	107
<i>Гуцал Л.А.</i> Формування творчої особистості майбутнього педагога в процесі професійної підготовки.....	110
<i>Філіпп'єва О.А.</i> Стан підготовки майбутніх учителів початкових класів до валеологічного виховання учнів.....	113
Частина II. Педагогічні та освітні технології у традиційному та інноваційному вимірах.....	
<i>Грицай Н.Б.</i> Система підготовки студентів вищих навчальних закладів до проведення про проведення позакласної роботи з біології в загальноосвітній школі.....	118
<i>Березовський П.П.</i> Тести: Панацея чи опіум? (до проблеми переваг і недоліків тестового оцінювання)	123
<i>Берестецька Н.В.</i> Формування мотивації у курсантів-прикордонників як шлях підвищення їхньої навчально-професійної підготовки у військових вищих навчальних закладів.....	126
<i>Давнюк С.А.</i> Активізація професійної лінгвістичної компетенції студентів на матеріалі синтаксису.....	131
<i>Загайкевич Л.В.</i> Застосування знань фундаментальних наук при вивченні образотворчого мистецтва у вищих педагогічних закладах.....	133
<i>Захарчук З.А.</i> До питання про способи керівництва навчальним процесом оволодіння виразним читанням.....	137
<i>Зиль І.П.</i> Психолого-педагогічні аспекти формування екологічної свідомості учнів основної школи.....	141
<i>Лелюх Ю.В.</i> Готовність майбутніх вчителів до формування мовленнєвої компетенції учнів на уроках читання.....	144
<i>Матіяш В.В., Ковальчук Л.І.</i> Технологічні засади вивчення курсу „Загальні основи педагогіки” в умовах кредитно-модульної системи.....	148
<i>Мороз Л.В., Дохненко Н.Р., Самолюк І.В.</i> Формування навичок читання на початковому етапі навчання іноземній мові у вищому навчальному закладі.....	150
<i>Петренко О.Б.</i> Технологія викладання гендерних курсів у вищій школі.....	153
<i>Літвінчук С.Б.</i> Самостійна робота студентів як засіб активізації навчання у вищій школі.....	157
<i>Припула Л.П.</i> Розвиток аграрної освіти в Україні: історичний аспект.....	161
<i>Павелків К.М.</i> Психологічні особливості засвоєння лексичного матеріалу іноземною мовою студентами немовних факультетів вищих навчальних закладів.....	164
<i>Сіранчук Н.М.</i> Формування готовності майбутнього вчителя до проведення фасилітованої дискусії як методу розвитку образного мовлення молодших школярів.....	168
<i>Шевченко С.М., Барковський В.В.</i> Формування навчально-пізнавальної компетенції студентів через розв'язання прикладних задач вищої математики.....	171
<i>Шелюк В.О., Василюк В.М.</i> Гуманізація системи фізичного виховання студентської молоді.....	174
<i>Шоробура І.М.</i> Проектування технологій на уроках географії	176
<i>Шпортун О.М.</i> Народнописенна творчість у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя музики.....	179
<i>Яковичина Т.В.</i> Проблема взаємодії у навчальних закладах Волині (друга пол.ХІХ – поч. ХХ)	185
<i>Яшник С.В.</i> Використання гендерного підходу при вивченні курсу „Психологія управління” у вищих навчальних закладах.....	189
<i>Відомості про авторів</i>	192

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 35

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Варич О.С., Хильчук Т.К.

Здано до набору 15.11.2006 р. Підписано до друку 24.11.2006 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,92. Обл. вид. арк. 30,35. Замовлення № 16/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 35. — Рівне: РДГУ, 2006. — 196 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дидактики вищої освіти, історії педагогіки, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20